

Robert Šerban

SZIVÁRVÁNYPOÉMA

be boldog voltam amikor elvették a villanyt
mikor minden fény kialudt körülöttem
nem kellett megcsinálnom a házimat
a leckéimet
már nem kellett gondolnom
a másnapra az iskolában
olvashattam nyugodtan

meggyújtottam a petróleumlámpát
amit a szüleim a nagyszüleimtől kaptak
nekik több is volt
mert falun is elvették a villanyt
de ott az idők kezdetétől
nem volt áram
s ezeket a petróleumlámpákat
a dédszüleimtől örökölték

az én szüleimnek más gondja nem volt
csak a petróleum
amit csak ismerősökkel és kapcsolatokkal
lehetett szerezni
de végül szintén a nagyszüleim
szerezték meg
tojást adtak érte cserébe
vagy tejet vagy húst pálinkát vagy szalonnát
és egyliteres üvegben kapták
kukoricacsutkákkal dugaszolták el
a szüleim valahová a spájzba
tették a petróleumot a felső polcra
nehogy a sötétben
összetévevessük őket egy üveg olajjal
borral pálinkával vagy paradicsomszósszal
vagy akármi más páratlan dologgal ami

még volt ott
és megigyuk
a rokonok és a barátok közül
elég sokan ittak petróleumot
tévedésből
többször elképzeltem
milyen az íze
ha egyszer úgy bűzlött
az osztálytársaim házából is
ömlött a petróleumszag
mert az egész Szörényváron
órákig elvették a villanyt
főleg télen

kezdetben örültem
mert a sötétség olyan
békét hozott magával
amit a túlmozgásos aki
voltam
nem érzett soha
a sötétség eloltott bennem valamit
és bátorságot adott
egy kicsit
olyant amilyenre egy 11 12 13 vagy 14 éves
kölyöknek szüksége van
semmit nem követtem el vele
ahogy megtudtam hogy senki
nem követett el semmit
azzal a bátorsággal
de jól tudtam hogy
megvan nekem
és ez elég volt

nem nem
olvastam
s amikor szerelembe estem
írni kezdtem
a lányoknak
de inkább saját magamnak

télen a sötétség nem egyedül érkezett
valószínűleg félt egy kicsit
és azért követte szorosán
a fagy
mindketten olyan
este 6 körül érkeztek
s olykor a sötétség 11-kor sem távozott

de még ha el is hordta magát
a kurjantása a Podu Gruii felől hallatszott
a fagy velünk maradt továbbra is
és belebújt a lábunkba meg a kezünkbe az ujjak tájékán
az orrunkban a térdünkben a fülünkben
aztán
ha nem csináltál fekvőtámaszt vagy guggolásokat
ha nem jártál körbe a házban
vagy ha nem dörzsölte meg a hátad
édesapád vagy édesanyád
ha nem ugráltál egyfolytában
rövid és gyors sorozatokban
azzal a gondolattal hogy egy szép napon
eléred a keziddel a plafont
teljesen beléd furakodott
és elkezdte reszketni

néhányszor arra gondoltál
hogy átformálsz
azt a reszketést táncná
de hát elemet a hangszóróba
sem lehetett szerezni csak
ismerősök vagy a szerencse révén
s a konnektorba pedig a konnektorba
néhányan drótot dugtak
és örökre megszabadultak
a fagytól

nehezen lett este nyolc még nehezebben kilenc óra
a tíz órától úgy tűnt soha nem jön el a szobámba
a tizenegy a plafonról szállt le
a negyedbeli szomszédok diadalmas felkiáltásai közepette

mindannyian párát leheltünk
amikor beszélgettünk egymással
a fényben mosolyogtunk a párán
mint valami győztesek
mert a kalorifer a konnektorban volt és megpirosodott
és aprókat pukkant
ami a meleg jele volt

a sötétségben
a pára volt mindannyiunk kísértete
úgy tettünk mintha nem látnánk
egyszer megtudtam hogy mindenki aki észrevette
a saját kísértetét

azt a kísértet megfojtotta
vagy egyszerűen eltűnt a városból
és hetek vagy évek múlva jelent meg ismét
Németországból Franciaországból Amerikából
vagy Olaszországból jövet

vagy a Duna partján
tágra nyílt szemekkel

én jobban féltem az első felvételtől
mint bármi mástól
mert az tovább emelt
vagy eltörte a lábad
ahogy a kukoricaszár tört el ősszel
azoknak a sarlói alatt akik
nem sokat tanultak életükben
és nehéz munkát kellett végezniük hogy megéljenek

a jó élet a könnyű élet a reményteljes élet
a könyvekben volt
nekünk meg volt egy könyvespolcunk

melyet apám ha nem is naponta
de néhány naponta biztosan feltöltött
egyre újabb könyvekkel
egyik csodálatosabb és elbűvölőbb volt mint a másik
soha nem hallottam róluk
de mindegyiket el kellett volna olvasnom
hogy legalább egy valamilyen életem legyen a városban
ha nem is szép és boldog

a tehén farához fogsz kerülni
kiabálta apám amikor rossz jegyet kaptam
a hálángai líceumba viszlek
ha nem jutsz be kilenche
anyám meg előbb fenyegetőzve egyetértett velem
aztán csöndesen sírt a konyhában hogy meg ne halljam

jó gyerek voltam
még csak nem is cigiztem
és ha mégis
nem szívtam tüdőre és nem vásároltam cigit
nem én voltam a mamlasz
főleg ha mindenki csinálta
talán egy vagy két osztálytársam nem
vagyis egy vagy két srác nem tettek a szájukba cigit
stréber barmok voltak mi mások
a többiek meg vagány csávók
a budiban rejtőztünk el
a sulis udvarán vagy a bokrokban azoknál
akiknek volt udvara
ott voltunk férfiak
egy-egy Kentet Wikendet vagy Super Filtet postáztunk
és hülyeségeket beszélünk

mindenki cigizett és mindenki Ceaușescu szidta
vagy majdnem mindenki
akárhogy is mindenki vicceket mesélt Nicu bával
és Leana nénivel
én inkább a szüleimnek

akik úgy féltek a besúgóktól
mint én a felvételitől nyolcból kilencbe

szerettem falun még a tehén faránál is
néhányszor odamentem hogy figyeljem nagymamát
elkapjam a kezének a ritmusát
ahogy fejte a tejet a tehének tőgyéből
egy nagy alumíniumdézében
mintha ezüsből lett volna
tanulj anyámé ne juss oda ahova én
mondta derült égből
én meg magamhoz tértem a tejhabból
egy világba amelyik nem ismerte a szánalmat
akkor sem amikor a javadat akarta

a tehén még kalapált a patájával
a tej meg az istálló padlójára folyt
még néhány percig
olyan volt mint a tengerparton
amikor partot ért a hullám
a szívem meg úgy nőtt mint egy szivacs
a rosszak egyenek meg
kiáltott nagymama
de még csak rá sem csapott
pedig az én fületem meg-megcibálta
amikor pimasz voltam
vagy rosszalkodtam

az a trágyabűz az tartott fogva
a felvételi borzalmas történetében
falun állattenyésztő líceum volt
oda vittek volna ha nem megyek át
a világ végére
bár húsz percig tartott amíg odaértél
autóval vagy buszon
a tanulók meg akiket olykor láttam kijönni onnan
vagy leszállni a stadionnál
vidámak voltak és boldognak tűntek

mintha fogalmuk sem lett volna milyen világon élnek
vagy milyen világ vár rájuk
mintha kísértetek lettek volna
annak a nővérei akit télen
leheltem ki magamból

trágyabűz volt a másik nagyszülőknél is
akiknek nem volt tehene de volt borja
rengeteg borjú
amiket nagy alumíniumpalackból etettek
de nem olyan alumíniumból amiből a tejesvödör készült
hanem amiből a repülőket gyártották
amik után kiabáltunk ha megjelentek az égen
repülő Amerikából a kereke kolbászból

minden a kollektívben volt
a kukorica a szőlő a disznók a szilvafák a zab a cseresznyefák
az erdő
a traktorok a kombájnok a kamionok a szekerek az ökrök
a búza a tej a kukoricaszár a trágya a borjak
a nagyszülők trágyázták etették őket
szalmát tettek nekik és az alumíniumpalackkal a fejükre sóztak
amikor a borjak lehúzták a cumit és a tej kifröccsent
az istálló padlójára
és összekeveredett a szelíd állatok vizeletével

hallgassál anyádra és apádra fiam
tanulj nehogy odajuss ahová mi
me' látod hogy kínlódunk
jaj nekünk
hajnalban kelünk hogy dolgozzunk
és semmivel se maradunk
másokért dolgozunk
a fene egye meg a kollektívet mindenestül

szerettem azokat a borjakat szeretettel simogattam a fejüket
ők meg mintha sajnáltak volna
próbálták az ujjamat szopni

szerettem volna a kollektívben dolgozni
és tejet adni a borjaknak
de amikor a nagyszüleim kezdték trágyázni
takarítani őket
az orromat befogtam az ujjammal
vagy kimentem annyira bűdös volt

látod apjád ez nem élet
mondta Mária nagyapa
nekem meg úgy tűnt hogy túloz
mert neki igazán tudnia kellett
mi az ami nem élet
hiszen a háborúban harcolt és orosz hadifogoly volt
vagy hét éven át
és bányában dolgozott mint egy bűnöző

arra gyanakodtam hogy belém akarja verni a rémületet
nehogy elhagyjon
és ne tanuljak
és semmirekellő legyek

a falusi élet végtelen volt
még akkor is ha a vakációval kezdődött
és a sulival végződött

bejutottam és örültem
és a faluban elkezdődött a nehézvízgyár
és a hőközpont építése

a szív nem tud olvasni
mondta egy barátom aki nem végezte el a licit
még nyolc osztályt sem
és hogy őszinte legyek
a szív helyett más szót használt
csak hogy én akkor már verseket írtam és prűd voltam
egy gesztussal válaszoltam hiszen tudtam
hogy természetesen fogalma sincs a könyvekről
de a barátom kinevetett mert vagy kétszer elkapott

ahogy olvasok
egy vaskos kötetet egy bonyolult nevű írótól
aki öngyilkos lett a puskát a szájába tette
és a nagylábujjával meghúzta a ravaszt

ez aztán a férfi
kiáltott fel a barátom és valóságos alázattal
megsimogatta
a borítót amelyen a szerző neve állt
engem meg vállon veregetett hogy bátorítson

ahogy nőttem annál többször vették el a villanyt
s a képzeletem nemcsak tizenkettedikes lányokat
hozott a szobámba
hanem bonyolult infravörös fegyvereket is
amikkel az asztrahán sapkás Nicu bára céloztam
a hideg rettenthetetlenné tesz
a sötétség pedig láthatatlanná
s az volt a szörnyű hogy a saját
fegyvereivel öltem meg Ceaușescut
csak én verset írtam
a gyilkosság a józan hideg fejemben maradt
nem tudtam a szívembe küldeni
nem is lett volna hely
ott tele volt Danákkal Cosminákkal Annákkal Mariannákkal
Sorinákkal Korinákkal Monikákkal Loredánákkal
Patríciákkal Laurákkal

egyik a másik hátán
veszekedtek egymást karmolázták kiszedték egymás szemét
úgyhogy időnként verssorokkal kellett közbelépnem
hogy békét teremtsék

a sötétség évről évre barátságosabb lett
és nem hagyta elküldeni magát
de én elit katonává váltam
csukott szemmel is boldogultam
hát még a petróleumlámpa kígyónyelvhez hasonló
kétfelé vált lángjánál
amelyik mindig azt sziszegte:

a sötétben látsz a legjobban
nézd

néhányszor a halál is megjelent
egyres emberek húsában és csontjában
akiket szerettem vagy ismertem
sőt tetszett neki Nero is
a kutya akit még kölyökkorában loptam
a szomszédoktól faluról
akik a városról lopták
és elrabolta tőlem

nézd csak
egyres gyakrabban jön majd meg kell szoknod
én meg összehúztam a szemem hogy jobban lássam
hogy megpillantsam és távol tartsam
velem nem volt dolga
bár abban a korban
meg voltam győződve hogy nem tud megbűvölni
kicselezni
átmenni rajtam

a halál olyan művész akit csak a saját művei érdekelnek
egyres pillantást sem vetne mindarra amit más csinál
akkoriban nem a haláltól félttem én nem nem nem
hanem a második felvételtől
és a matektól
a segédszerkesztésektől
amelyeket a mértanfeladatokhoz kell megrajzolni
a reductio ad absurdumtól
a kijelentésben vétett hibáktól amiket jó egy hét múlva tudtál meg
s az alatt a hét alatt sírtam dühömben hogy nem értem
nem látok a térben
hogy annyira sem vagyok képes hogy egy csonka gúlát megoldjak
amihez nem a fáraót kérik hanem a területét

kesztyűvel a kezemben gyapjúzoknival a lábamon
alul meg alsógatyában és bőrtrikóban
gyapjúpulóverben és anorákban

a petróleumlámpával mely bűzös fényt adott
készültem életem második nagy vizsgájára
és apám már nem a hálângai líceummal fenyegetőzött
hanem egy nagyon közelivel
ahol kosaraztam
és amelyikbe úgy jártam mint haza
úgyhogy úgy tűnt nekem van rendelve
az 1-es számú ipari

Ceauşescut még nem lőtte le senki
én meg lemondtam róla
mert még csak át sem utazott
Szörényváron

szerettem valakit
úgy hívták
kissé szégyellem leírni
Mona Lisa
könyvelő volt egy gyárban itt a városban és szerette a költészetet
úgyhogy az én matekező fiús számításaim szerint
mindennek plusz volt az előjele
és a jövőt csak éppen be kellett volna keretezni

csakhogy egy napon
az én szerelmem Mona megfogta a kezem
amivel felmértem őt
lassacskán és nagyon tapasztalatlanul
azt mondta komolyan nézzek a szemébe
és azt súgta nem akar látni
csak a felvételi után
a szívemben már nem lakott csak
Moooooooooooooooooooooona
elkezdett pattogni mint a kaloriferek
mikor a hőközpont meleget kezdett adni
mert közben beüzemelték
hiába kértem könyörögtem
tettem verset a postaládájába
ő komoly maradt és hajthatatlan

mert a javamat akarta és a jövőmre gondolt
mint anyám és apám

szerelem matek román
magánórák között vergődtem
feladatgyűjtemények és feladatlapok között
versek könnyek és fogcsikorgatás
elsőik között jutottam be remekül
és megkerestem az én Monámat
nagy diadalmasan és kissé vastagabb hanggal
de ő időközben férjhez ment
egy tiszthez
attól az egységtől ahol
az apja valami tiszt volt

túléltem ezt is
Ceaușescut lelőtték miközben
katona voltam és állig felfegyvereztek
egy gépfegyver 150 golyó és egy szurony
de még egyetlen golyót se lőttem ki
ő különben sem jött Craiovára
ahol katona voltam és ahol
meg voltam győződve hogy ránk támadnak a terroristák
hogyan felrobbantják a vegyi kombinátot
hogyan arab zsoldosok támadnak meg
hogyan a szekusok ellentámadást indítanak éjjel
hogyan meghalok
leírtam a végrendeletemet egy papírfecni-re
és a zubbonyom felső zsebébe tettem
a jobb oldali belsőbe
(a bal oldaliba egylejes és háromlejes érméket tettem
hogyan megvédjék a szívemet)

kicsi apró vágyam volt
egyetlen mondat
adják ki a verseimet egy kötetben

DEMÉNY PÉTER fordítása